

จับตาเชื้อ'หลบหลีก-กลายพันธุ์'
สิ่งที่ต้องระวัง'หลังฉีดวัคซีนโควิด'

> 11

จับตาเชื้อ'หลบหลีก-กลายพันธุ์' สิ่งที่ต้องระวัง'หลังฉีดวัคซีนโควิด'

ประเด็นที่ต้องติดตามหลังฉีดวัคซีน

- เปรียบเทียบ ภูมิคุ้มกัน คนฉีดวัคซีน และคนที่หายป่วย จากโควิด-19
- ภูมิคุ้มกันระหว่าง ฉีดภาคสนาม และในห้องทดลอง
- โอกาสเกิดโรคซ้ำ ของคนฉีดวัคซีน และคนที่หายป่วย โควิด-19
- เฝ้าระวัง การกลายพันธุ์ เชื้อโควิด-19
- ประสิทธิภาพ วัคซีนระยะยาว

23/02/2564 | กราฟฟิก กรุงเทพธุรกิจ

“ การกลายพันธุ์ของ โควิด-19 ซ้ำกว่า ใช้หวัดใหญ่ประมาณ 5 เท่า แต่ก็ไม่รู้หลังจากใช้ วัคซีน จะสามารถทำให้ โควิดสามารถเปลี่ยนแปลง พันธุกรรมเร็วขึ้นหรือไม่ ”

ศ.อุ.ยง ภู่วรรณ

• **ปาริชาติ บุญเอก**
qualitylife4444@gmail.com

กรุงเทพธุรกิจ • วันที่ 24 ก.พ.2564 นี้ วัคซีนโควิด-19 จากซิโนแวคในล็อตแรก 2 แสนโดส จากทั้งหมด 2 ล้านโดส จะเดินทางมาถึงไทย ทำให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำการเตรียมพร้อมทั้งระบบกลุ่มเป้าหมายในระยะแรก รวมถึงการติดตามผลหลังการฉีดวัคซีน และศึกษาทั้งประสิทธิภาพ การกลายพันธุ์ของเชื้อ และรายงานผลการวิจัยเพื่อลดความกังวลเรื่องความปลอดภัยแก่ประชาชน

ล่าสุด วานนี้ (22 ก.พ.) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ภายใต้ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ร่วมกับ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข แถลงนโยบายการสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม สู้ภัยโควิด-19 และความร่วมมือ การสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม รวมถึง การบริหารจัดการวัคซีน Covid-19 ในประเทศ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี 6 ประเด็นการศึกษา

วิจัยได้แก่ 1. ด้านนโยบาย และระบบสุขภาพ 2. ด้านประสิทธิผล และภูมิคุ้มกัน 3. ด้านการบริหารแผนงาน 4. ด้านการประกัน ควบคุมคุณภาพ และความปลอดภัย 5. ด้านการสื่อสาร และ 6. ด้าน new variants

“ศ.นพ.ยง ภู่วรรณ” หัวหน้าศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านไวรัสวิทยาคลินิก คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หัวหน้าโครงการวิจัย ประเด็น “ความปลอดภัย และผลกระตุ้นภูมิคุ้มกันของวัคซีนโควิด-19 ในประชากรผู้ใหญ่” พร้อมทั้งการจำแนกสายพันธุ์ย่อยของไวรัสและการตรวจหาสารพันธุกรรมของเชื้อ” ระบุว่าทั่วโลกมีผู้ป่วยใหม่ช่วงหลังปีใหม่กว่า 7 แสนคนต่อวัน ขณะนี้ พบว่าผู้ป่วยลดลงมาเหลือเกือบ 4 แสนคนต่อวัน เพราะด้วยชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) และวัคซีน ดังนั้น ในอดีตที่ผ่านมา ได้มีการทำการวิจัยไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของพันธุกรรม โดยการถอดพันธุกรรม มาโดยตลอด รวมถึงงานวิจัยเกี่ยวกับภูมิคุ้มกัน มีการเก็บพลาสมาของคนที่ยาป่วยโควิด-19

มากพอสมควร และติดตามระบบภูมิคุ้มกัน “ขณะนี้ มีการติดตามระบบภูมิคุ้มกัน ของคนที่หายป่วยโควิด-19 ในระลอกแรก ที่ป่วยในเดือนมี.ค.-เม.ย.2563 จำนวน 250 คน โดยติดตามมาจนถึงปัจจุบันเกิน 9 เดือน เป็นการศึกษาระดับภูมิคุ้มกันระยะยาวของผู้ป่วยที่ติดเชื้อในธรรมชาติ ซึ่งพบว่า หลังจากติดตาม 6 เดือน วัคซีนด้านทานในกลุ่มตัวอย่างได้เพียง 40% นอกนั้นภูมิคุ้มกันหายไป โดยเฉพาะผู้ที่ป่วยน้อยหรือผู้ที่ป่วย แต่ไม่มีอาการ แต่ผู้ที่เป็นมากหรือปอดบวม ส่วนใหญ่ภูมิคุ้มกันจะยังอยู่ ขณะที่หลังจากนั้น 9 เดือน ภูมิคุ้มกันเหลือเพียง 24% ของกลุ่มตัวอย่าง ตอนนั้นรอครบ 1 ปี และตรวจอีกครั้ง ว่าเหลือเท่าไร” ศ.นพ.ยง กล่าว

สำหรับคนที่ฉีดวัคซีน mRNA เช่น ไฟเซอร์-ไบออนเทค ภูมิคุ้มกันจะสูงกว่าคนที่หายป่วยจากโรค 10 เท่า เป็นเหตุผลว่าทำไมวัคซีนของไฟเซอร์จึงมีประสิทธิภาพสูง ขณะเดียวกัน วัคซีนเชื้อตายที่มีการศึกษาส่วนใหญ่ ภูมิคุ้มกันเท่ากับคนที่หายป่วยจากโรค

แต่ระยะยาวเป็นอย่างไร ยังไม่มีใครรู้ ดังนั้นจึงเป็นที่มาว่าต้องติดตามผลในการฉีดวัคซีนเพื่อดูว่า ภูมิที่เกิดจากวัคซีนจะแตกต่างกับคนที่หายป่วยจากโรคหรือไม่ อย่างไรหรือระยะยาวจะเป็นอย่างไร ต้องกระตุ้นอีกหรือไม่

นอกจากนี้ จากการศึกษาเรื่องวัคซีนมาอย่างยาวนาน พบว่า การฉีดวัคซีนในห้องทดลองทางการศึกษาส่วนใหญ่ ผลของภูมิต้านทานจะสูงกว่าการฉีดในภาคสนาม เพราะในภาคสนามมีตัวแปรในเรื่องการเก็บรักษา การควบคุมอุณหภูมิ ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงต้องไปทำการเก็บข้อมูลการฉีดที่ภาคสนามด้วย

“เรื่องเชื้อกลายพันธุ์ ตั้งแต่สายพันธุ์อังกฤษที่ทำให้เกิดการติดเชื้อได้ง่าย แต่ไม่เปลี่ยนแปลงด้านระบบภูมิคุ้มกันซึ่งยังปกป้องได้ดี แต่โรคแพร่กระจายได้เร็ว จนกระทั่ง

การกลายพันธุ์ในบราซิลและแอฟริกาใต้ ตำแหน่งการกลายพันธุ์อยู่ตำแหน่งที่จับกับภูมิคุ้มกันของร่างกาย หลบหลีกภูมิคุ้มกันของเรา ดังนั้นสายพันธุ์นี้หรือสายพันธุ์ใดก็ตามที่เกิดขึ้นมา จะหลบหลีกวัคซีนได้ จึงเป็นสิ่งที่ต้องเฝ้าระวังและไม่ให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะเมื่อไหร่ก็ตามที่มีการใช้วัคซีน วัคซีนจะเป็นตัวที่ทำให้ไวรัสหลบหลีก เป็นกฎเกณฑ์ในธรรมชาติ ต้องเฝ้าติดตาม”

ดังนั้นจึงต้องเฝ้าระวังเปรียบเทียบว่า ภูมิของวัคซีนจริงๆ แล้วจะอยู่ได้นานแค่ไหน และในอนาคตจะต้องมีการให้ซ้ำหรือไม่ วัคซีนในระยะสั้นมองกันได้เลย แต่หากไวรัสมีการหลบหลีกวัคซีนอนาคต ก็มีความเป็นไปได้ที่จะต้องมีการกระตุ้นวัคซีนในปีต่อไป เพราะโรคนี้มีระยะพักตัวสั้น ประมาณ 2-7 วัน ถือว่าสั้น ไม่เหมือนไวรัสตับอักเสบบีที่มีระยะพักตัวยาวนาน

“โรคอะไรก็แล้วแต่ที่มีระยะพักตัวสั้น เช่น ไข้หวัดใหญ่ ต้องฉีดวัคซีนซ้ำทุกปี เพราะระยะพักตัวสั้น นี่จึงเป็นเหตุผลว่าต้องติดตามว่าคนที่ฉีดวัคซีนไปแล้วจะเป็นโรคอีกหรือไม่ และคนที่หายแล้วมีใครมาเป็นซ้ำหรือไม่ เพื่อเป็นข้อมูลว่าอนาคตต้องทำอะไร”

ศ.นพ.ยง กล่าวต่อไปว่า โดยธรรมชาติ หากทำให้ทุกคนมีภูมิต้านทาน จะมีภูมิต้านทานที่เอฟเฟกต์ต่อตัวไวรัส สิ่งมีชีวิตทุกอย่าง หากมีอะไรมากดดันมันจะต้องหลีก เป็นธรรมชาติที่หลบหลีกหนีภูมิต้านทานเพื่อการมีชีวิตอยู่ ดังนั้นการหลบหลีกไปเรื่อยๆ เช่น ไข้หวัดใหญ่ ก็ต้องฉีดวัคซีนไปเรื่อยๆ ทุกปี ขณะเดียวกันเรารู้ว่าการกลายพันธุ์ของโควิด-19

ช้ากว่าไข้หวัดใหญ่ประมาณ 5 เท่า แต่ก็เชื่อว่าหลังจากใช้วัคซีน จะสามารถกดทำให้โควิดสามารถเปลี่ยนแปลงพันธุกรรมเร็วขึ้นหรือไม่

ทั้งนี้ ปัจจุบันยังมีประชาชนหลายคนที่มีความกังวลในเรื่องของผลข้างเคียงของวัคซีน ศ.นพ.ยง กล่าวว่า กว่าจะฉีดวัคซีนจะนำมาใช้ได้ ต้องผ่านการทดลองระยะที่ 3 ซึ่งใช้อาสาสมัครเป็นหมื่นๆ และถึงแม้ว่าวันนี้ วัคซีนจะเข้ามาใช้ในบ้านเรา ไทยก็ไม่ใช้กลุ่มแรกที่ใช้วัคซีน เพราะปัจจุบัน มีการใช้วัคซีนมากกว่า 200 ล้านโดสทั่วโลก

“วัคซีนของซิโนแวคเอง ก็มีการใช้ไปแล้วหลายสิบล้านโดส และการศึกษาผลต่างๆ ขอให้สบายใจ อาการข้างเคียงบอกได้เลยว่า วัคซีนเชื้อตาย เพาะเลี้ยงคล้ายกับวัคซีนพิษสุนัขบ้า โปลิโอ ตับอักเสบบี ขึ้นตอนไม่มีอะไรแปลก ดังนั้นอาการข้างเคียงเชื่อว่าน่าจะจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน”

“ขณะที่วัคซีนไวรัลเวกเตอร์ ของแอสตราเซนเนกาที่จะเข้ามา ไทยก็ไม่ใช้กลุ่มแรกที่ถูกใช้ กว่าจะมาถึงไทยใช้ไปกว่าร้อยล้านคน แม้กระทั่งของไฟเซอร์-ไบออนเทค ที่มีรายงานการใช้ 13 ล้านโดสแรก ไม่มีใครเสียชีวิต แพ้อาหารรุนแรงประมาณ 5 ในล้าน แต่ถึงแพ้อาหารรุนแรงก็ไม่มีใครเสียชีวิต ในการฉีดวัคซีน 13 ล้านโดสมีคนเสียชีวิตแต่ไม่เกี่ยวข้องกับวัคซีน” ศ.นพ.ยง กล่าวทิ้งท้าย